

בש"פ 6940/14 - ואיל אלמדיגם נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

בש"פ 6940/14

לפני: כבוד השופט ח' מלצר

המבקש: ואיל אלמדיגם

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי
בבאר-שבע, שניתנה ביום 22.09.2014 ע"י כב' השופט
א' ואגו בתיק עמ"י 14592-09-14

בשם העורר: עו"ד קובי גולדמן; עו"ד מיכאל כשכאש

בשם המשיבה: עו"ד יורם הירשברג

החלטה

1. מונחת לפני בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בבאר-שבע (כבוד השופט א' ואגו), שבמוקדה בקשת המשיבה להאריך ב- 180 ימים נוספים את תנאי הערובה שנקבעו כתנאי לשחרורו של המבקש ממעצר.

להלן יובאו הנתונים הצריכים לענין.

עמוד 1

2. המבקש נעצר יחד עם אחרים בחשד לביצוע עבירות לפי חוק מס ערך מוסף, תשל"ו - 1975 ולפי פקודת מס הכנסה [נוסח חדש], התשכ"א - 1971. בתאריך 2.3.14 הורה בית משפט השלום על שחרורו ממעצר, בכפוף לקביעת תנאים מגבילים ולהפקדת ערבויות, כפי שהסכימו עליהם הצדדים: התייצבות במשטרה על-פי דרישה; חתימה על התחייבות עצמית בסך של 100,000 ש"ח; חתימה של שני ערבים על ערבות צד ג' בסך של 100,000 ₪; הפקדת מזומן בסך של 75,000 ₪; עיכוב יציאה מן הארץ והפקדת דרכון למשך 180 יום.

3. בתאריך 10.8.14 הגישה המשיבה לבית משפט השלום בקשה להארכת תוקף הערבויות האמורות ב- 180 ימים נוספים, מכח סעיף 58(א) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), תשנ"ו - 1996 (להלן: החוק). בבקשה צוין כי תוקף הערבויות יפקע בתאריך 26.8.14. בית משפט השלום נעתר לבקשה בתאריך 19.8.14, בלא שקיים דיון בבקשה במעמד הצדדים.

4. המבקש ערר על ההחלטה בתאריך 4.9.14 וטען כי לא ניתן היה לקבל את הבקשה בלא עריכת דיון במעמד הצדדים בתוך תקופת הערבויות המקורית. לפיכך ביקש כי בית המשפט המחוזי יורה על ביטול הערבויות ויתר התנאים המגבילים.

בטרם ייקבע דיון ביקש בית המשפט המחוזי את תגובת המשיבה, בציינו כי סביר שהיא תסכים כי נפלה תקלה באופן מתן הארכה ולא תתנגד לקיום דיון שיביא לתיקונה. בתגובת המשיבה לערר, אשר הוגשה באיחור, צוין כי לאור ההלכה הנוהגת בסוגיה, ובהמלצת בית המשפט, היא תסכים לתיקון הפגם על דרך של עריכת דיון חוזר במעמד הצדדים וכן תסכים להקלה משמעותית בערבויות שהוטלו, כך שההפקדה הכספית תופחת לסך של 30,000 ₪, צו עיכוב היציאה מן הארץ שהוצא נגד המבקש והפקדת דרכונו יעמדו בעינם, ואילו יתר התנאים יבוטלו.

המבקש מצדו עמד על טענתו שיש לקבל את הערר ולבטל את החלטת בית משפט השלום ואת הערובות והתנאים המגבילים.

5. בית המשפט המחוזי קיבל את הערר במובן זה שהורה על עריכת דיון חוזר בבקשה בפני בית משפט השלום בהקדם האפשרי. הובהר כי דיון זה הינו המסגרת המתאימה לבירור טענת המבקש בדבר פקיעת הערבויות ואי-האפשרות לחידוש התנאים המגבילים. או-אז הגיש המבקש לבית משפט השלום בקשה לדחות את בקשת המשיבה ולהורות על ביטול כל התנאים המגבילים שהוטלו עליו. כן ביקש להשית על המשיבה הוצאות לדוגמא.

6. בתאריך 4.10.14 קבע בית משפט השלום הנכבד כי לא ייתן כל החלטה בבקשה לגופו של עניין כל עוד לא התקיים דיון במעמד הצדדים וכל עוד לא התקבלה תגובת המשיבה. צוין גם כי ההחלטה שבוטלה בערר ניתנה בתוך תקופת תוקף הערבויות, ובמאזן האינטרסים הכולל תוצאה לפיה לא ניתן להאריך עוד את תוקף הערבויות, כפי שהתבקש בהליך המקורי, לכאורה איננה מתחייבת.

7. המבקש הגיש בקשה נוספת למתן החלטה, בה ציין כי תגובת המשיבה הונחה בפני בית המשפט לאחר החלטתו מתאריך 4.10.14. בתאריך 15.10.14 הורה בית המשפט כי הבקשה תוגש בדחיפות בשנית בצירוף תגובת

הצד שכנגד. ארבעה ימים לאחר מכן (19.10.14) ניתנה החלטת בית משפט השלום הנכבד בה הבהיר כי בהינתן שאינו יושב כערכאת ערר על החלטות קודמות של מותבים אחרים - לא יוכל להיעתר לבקשה, "וודאי לא ראוי לעשות כן ללא תגובה או הסכמות דיוניות".

8. המבקש טוען כי היה על בית המשפט המחוזי להכריע בערר ולקבלו, חלף החזרת הדיון לבית משפט השלום. עמדתו זו מבוססת על שני נדבכים:

האחד הינו כי לפי סעיף 58(א) לחוק קיימת חובה לערוך, בתוך תקופת הערובה, דיון במעמד הצדדים בבקשה להאריך את תוקף הערבות ואת תנאיה. המבקש גורס כי הגם שהחלטתו המקורית של בית משפט השלום להאריך את תוקף הערבות ניתנה בתוך תקופת 180 הימים, כנדרש לפי סעיף 58(א) האמור - לא קדם לה דיון במעמד הצדדים ומשכך אין היא עומדת בתנאים שנקבעו בפסק הדין המנחה בסוגיה זו (בש"פ 4586/06 חלילו נ' מדינת ישראל (22.8.06).להלן: עניין חלילו).

השני הינו כי במועד החלטת בית המשפט המחוזי לא ניתן היה עוד "להחיות" את הערבות, שפקעו לטענת המבקש בתאריך 29.8.14. לדבריו, בית המשפט המחוזי "עודד" אותו, כלשונו, להסתפק בהקלה שהציעה המשיבה ולמעשה להסכים לפגיעה בחירויות היסוד שלו.

עוד נטען כי עניינו של המבקש מעורר סוגיה משפטית בעלת חשיבות העומדת באמות המידה למתן רשות לערער בשנית, כפי שנקבעו בר"ע 103/82 חניון חיפה בע"מ נ' מצת אור (הדר חיפה בע"מ), פ"ד לו(3) 123 (1982) (להלן: הלכת חניון חיפה). ברם, עיקר הטיעונים שהועלו בהקשר זה נוגעים לדמיון בין עניינו של המבקש לעניין חלילו. לשיטתו של המבקש, אי-העמידה בדרישות שנקבעו בעניין חלילו להארכת תוקף הערבות והתנאים המגבילים, כמו-גם "קיצור הדרך" בו נקט בית משפט השלום באי-עריכת דיון, אשר הביא לפגיעה בזכויותיו החוקתיות, עולים יחדיו כדי פגם היורד לשורשו של עניין.

9. נוכח הטענות הנ"ל התבקשה תגובת המשיבה. זו הבהירה בתגובתה כי מאחר שהדיון בבקשתה להאריך את תוקף הערבות תלוי ועומד בבית משפט השלום, וקבוע לשמיעה לתאריך 5.11.14 - יש לדחות את הבקשה למתן רשות לערור על הסף על מנת לאפשר את מיצוי ההליכים.

דיון

10. לא מצאתי כי יש ליתן רשות לערור במקרה זה.

ככלל נתונה לצד להליך זכות ערעור בפני ערכאת ערעור אחת, אך לבית המשפט שיקול הדעת להורות על מתן האפשרות, במקרים המתאימים, להביא את העניין לבחינתה של ערכאת ערעור שניה, וזאת בהתאם לאמות המידה שהותוו בהלכת חניון חיפה:

"לא ניתן להגדיר באופן ממצה מראש את סוגי המקרים, בהם תוענק רשות לערער מפאת חשיבותם (המ' 863/78; בר"ע 126/81), אך המדובר בעיקר באלו: שאלות בעלות חשיבות חוקתית; נושאים, בהם יש החלטות סותרות של ערכאות נמוכות יותר, ואשר בהם טרם נפסקה הלכה על-ידי ערכאת הערעור הגבוהה ביותר, הווה אומר, מקרים, בהם יש לתרום לאחידותה של ההלכה; מקרים, בהם יש חשיבות עניינית לבעיה המשפטית המועלת בהם בין כעמדה בפני עצמה ובין מבחינת הקשרה או זיקתה לנושאים משפטיים אחרים; מקרים, בהם יש חשיבות ציבורית בעניין; במלים אחרות, מקרים, בהם החשיבות המשפטית חורגת מן העניין שיש לצדדים הישירים בהכרעה במחלוקת" (בעמ' 128).

אכן, מקום שמתעוררת שאלה בעל חשיבות משפטית - יש שבכוחה לגבור על שיקולי סופיות ההליכים ולהביא לדיון בפני ערכאה שלישית.

11. בית משפט זה פסק כבר כבעבר כי הכללים החלים בבחינת בקשה ליתן רשות לערור על החלטת בית המשפט המחוזי בערר על החלטת בית משפט השלום לפי סעיף 53(א) לחוק, דומים לכללים החלים על מתן רשות לערור או לערער על החלטה שיפוטית בפני ערכאת ערעור שניה (בש"פ 2786/11 ג'ריס נ' מדינת ישראל (7.4.11)). להלן: עניין ג'ריס). מכאן, כי בעת בחינתה של בקשת רשות לערור לפי סעיף 53(א) לחוק, יש להעמיד במוקד שיקולים בעלי חשיבות רחבה, החורגים מעניינם הפרטני של הצדדים, שהרי לאלה היה כבר יומם בבית המשפט, בפני ערכאה דיונית ובפני ערכאת ערעור. יחד עם זאת, בעניין ג'ריס הביעה חברתי, השופטת (בדימ') ארבל, את עמדתה כי "במקרים בהם נוכח בית המשפט כי ישנן נסיבות מיוחדות המצדיקות, גם בלא שהתקיימו הדרישות לפי הלכת חניון חיפה, דיון בפני ערכאה שלישית, יהא נכון, לטעמי, לגלות גמישות רבה יותר ביחס לאפשרות ליתן רשות ערעור". דומה כי בהינתן העובדה שבזירת המשפט הפלילי אנו מצויים ונוכח הפגיעה הטבועה בסוגי העניינים הנזכרים בסעיף 53 לחוק - בזכויות יסוד של מי שחזקת החפות עומדת להם, אין הדברים מצריכים הסברים נוספים. (ראו גם: בש"פ 6781/13 קונדוס נ' מדינת ישראל בפסקה 6 וההפניות שם (4.11.13); בש"פ 980/14 פלוני נ' מדינת ישראל (18.2.14); בש"פ 8678/12 חורי נ' מדינת ישראל (6.12.12), בהקשרים של בקשת מעצר).

כאמור, לא מצאתי כי העניין שלפני אכן מגלה חשיבות עקרונית כזו, החורגת מגדרי הבקשה הפרטנית. אפרט טעמי להלן.

12. המסגרת הנורמטיבית. סעיפים 42 ו-44 לחוק מסדירים את האפשרות לשחרר חשוד ממעצר בערובה ובתנאים מגבילים. התנאים המגבילים הוסדרו בסעיף 48 לחוק. סעיף 58 לחוק עניינו בתוקפם של ערובות ותנאי שחרור ממעצר שהושתו על חשוד שטרם הוגש נגדו כתב אישום, וזו לשונו:

58. תוקף הערובה

(א) הערובה ותנאי השחרור בערובה יתבטלו אם לא יוגש כתב אישום נגד החשוד תוך 180 ימים; ואולם בית המשפט רשאי, בתוך תקופת הערובה, להאריך אותה ואת תנאיה, לתקופה נוספת שלא תעלה על 180 ימים, אם הוגשה בקשה באישור תובע.

(ב) בית המשפט רשאי להורות על הארכה נוספת של הערובה ותנאיה לתקופה שלא

תעלה על 90 ימים, אם הוגשה בקשה לכך באישור היועץ המשפטי לממשלה.

סעיף זה משקף את נקודת האיזון שבחר המחוקק בין הפגיעה בזכויותיו וחירויותיו של חשוד מעצם קביעת הערובה והתנאים המגבילים (כך אם מדובר בחופש התנועה שלו, או בפגיעה בזכות הקניין שלו), לבין האינטרס שבאכיפת החוק ובניהולם התקין של הליכים משפטיים (בש"פ 962/01 רבינוביץ נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(3) 535, 529 (2001)). להלן: עניין רבינוביץ). בהתאם לסעיף זה, ערובה ותנאי שחרור בערובה יפקעו בתוך 180 יום מיום הטלתם. לבית המשפט סמכות להאריך את תקופת הערובה ותנאי השחרור ב- 180 ימים נוספים, בתוך תקופת הערובה, אם הוגשה בקשה באישור תובע. מקום שלא הוארכו הערובה ותנאי השחרור בהתאם לסעיף 58(א) לחוק, פוקע תוקפם ואין נדרשת לשם כך כל פעולה נוספת של החשוד או של הערבים לו (בש"פ 78/91 ועקנין נ' מדינת ישראל, פ"ד מה(2) 127, 129 (1991)).

עוד רלוונטי לענייננו סעיף 57(א) לחוק, שלפיו דיון בהארכת תוקפם של ערובה ותנאי שחרור לפי סעיף 58 לחוק יתקיים במעמד הצדדים:

57. נוכחות בעלי הדין

(א) דיון לפי סעיפים 43, 52, 53 ו-58, יהיה בפני המשוחרר בערובה או סניגורו, בפני עצור, ובפני תובע; ואולם מותר לדון בבקשת העצור שלא בפני תובע אם ניתנה לתובע הודעה על הדיון 24 שעות מראש; מותר לדון בבקשת תובע שלא בפני המשוחרר בערובה אם הומצאה למשוחרר בערובה הודעה על הדיון 48 שעות מראש.
(ב) הודעה על מועד הדיון ומקומו תימסר למשוחרר בערובה, לעצור, לסניגור אם יש להם סניגור, ולתובע.
(ג) לא ניתן לקיים דיון בנוכחות העצור מפאת מצב בריאותו יחולו הוראות סעיף 16(2), בשינויים המחויבים.

בהתאם לפסיקתו של בית משפט זה, הוראה זו יסודה בזכותה להליך הוגן, קרי זכותו של נאשם או חשוד לדעת מהן הטענות המועלות נגדו ולאפשר לו להתגונן מפניהן (עניין חלידו, בפסקה 7). לאור האמור, במקרים בהם נמנעה הערכאה הדיונית לקיים דיון במעמד הצדדים עובר למתן החלטתה - ראה בית משפט זה את החלטתה כבטלה והורה על קיום דיון בבקשה כמתחייב מסעיף 57(א) לחוק (ראו למשל: בש"פ 2586/13 אלרואי נ' מדינת ישראל (24.4.13); בש"פ 7797/99 כרים נ' מדינת ישראל (22.11.99); בש"פ 37/86 דרעי נ' מדינת ישראל, פ"ד מ(1) 393 (1986). אציין כי אני ער לכך שבמקרים אלה דובר בבקשות לעיון חוזר, אך סעיף 57 לחוק מתייחס גם לאלה).

13. בעניין חלידו נידונה סוגיה קרובה לזו העולה כאן ונקבע כי דיון בבקשה להאריך את תקופת הערובה ותנאי השחרור, לפי סעיף 58 לחוק, נדרש לעמוד בשני תנאים מצטברים:

התנאי האחד הינו כי הדיון יתקיים בתוך תקופת הערובה, כדרישתו הברורה של הסעיף. עניין זה איננו נתון לשיקול דעתו של בית המשפט (עניין רבינוביץ, בעמ' 534). בהינתן תנאי זה נקבע גם כי אין לפרש את סעיף 58 לחוק

עמוד 5

באופן המקנה לבית המשפט סמכות לחדש הערבויות לאחר שפקעו על דרך של ההארכה, באשר הדבר מרוקן מתוכן את הסעיף. יחד עם זאת הוכרה האפשרות, שיוחדה למקרים חריגים ביותר, בהם בהתקיים שינוי נסיבות, תהא הצדקה להגשת בקשה לחידוש הערבויות (שם, שם); בש"פ 6100/13 פלוני נ' מדינת ישראל (17.11.13)).

התנאי השני הוא כי הדיון יתקיים במעמד הצדדים, מקום שאין מתקיימת נסיבה מהנסיבות המצוינות בסעיף 57 לחוק, אשר מאפשרות עריכת הדיון במעמד צד אחד. אף תנאי זה עולה בבירור מלשון הסעיף.

זוהי המסגרת המשפטית החולשת על עניינו של המבקש ובהקשר זה אעיר:

(א) ראשית, מקובלת עלי עמדת המשיבה כי משקבוע דיון בבקשתה בפני בית משפט השלום הנכבד - יש למצות תחילה את ההליכים בפני ערכאה זו (עיינו: רע"פ 20/97 אגד נ' מדינת ישראל (30.01.1997)); מרום נ' מדינת ישראל (02.05.2005)). בית המשפט המחוזי הורה בתאריך 22.9.14 לקיים הדיון בבקשה בהקדם, ודומה כי טוב היה לו נערך כבר הדיון, אולם משעה שהוא קבוע לתאריך 5.11.14, אני סבור כי יש למצותו.

על כך אוסיף כי הבקשה אינה מגלה חשיבות החורגת מעניינו של המבקש (שהרי הסוגיות המועלות פה הובהרו כבר בפסיקה), וכל זאת מבלי שאקל ראש בהכבדה הנגרמת מטבע הדברים למבקש מעצם הארכת הערובות ותנאי המעצר. עובדות המקרה, כמו גם טענות המבקש אינן מגלות איפוא חידוש או חשיבות במישור העקרוני ולא בכדי טיעוניו של המבקש מכוונים רובם ככולם להראות כי ההחלטות שניתנו בעניינו - אינן מתיישבות עם הוראות החוק ועם הפסיקה בעניין חלדיו. גם אם הדבר לא צוין מפורשות - המבקש אינו טוען אלא לטעות ביישום הדין. בכך אין כדי להצדיק מתן רשות לערור ודי היה בטעם זה כדי להביא לדחיית הבקשה.

(ב) בבחינת למעלה מן הצורך אציין כי גם לגופם של דברים אני סבור כי בנסיבות המיוחדות של המקרה - אין הצדקה להתערבות בית משפט זה. לכאורה נראה כי אין להטיל כאן דופי בהחלטת בית המשפט המחוזי נגדה מכוונת הבקשה למתן רשות לערור, משום הנסיבות המיוחדות של המקרה: אכן, הפגם העיקרי נעוץ בכך שלא קיים דיון במעמד הצדדים בבית משפט השלום הנכבד, כמתחייב מכח סעיף 58(א) לחוק. ואולם, ההחלטה בבקשה ניתנה בתוך תקופת הערובה (19.8.14). מכאן עולה לכאורה שניתן היה להביא לריפוי של פגם זה על דרך של קיום דיון דה-נובו בבקשת המשיבה. עתה נאחז המבקש בכך שהערבויות פקעו ועל-כן לא ניתן להאריך את תוקפן. דא עקא, עניין זה רובץ במידה רבה גם לפתחו. במה דברים אמורים? המבקש טוען כי הערבויות פקעו בתאריך 29.8.14, דהיינו כעשרה ימים לאחר החלטת בית משפט השלום. לפיכך ניתן להניח כי לו היה הערר מוגש בתוך תקופת הערובה - בית המשפט שלערעור היה מורה על החזרת העניין לערכאה הדיונית לשם עריכת דיון במעמד הצדדים. ואולם, את טענותיו נגד החלטת בית משפט השלום בחר המבקש לשטוח במסגרת ערר שהגיש לבית המשפט המחוזי רק בתאריך 4.9.14, כשבועיים לאחר החלטת בית משפט השלום. במילים אחרות, המבקש, אשר הגיש את הערר לאחר שפקע כבר מועד הערבויות והתנאים לשחרור - סיכל למעשה את האפשרות להביא על תיקונו את הפגם שבאי-קיום הדיון במעמד הצדדים במועד. ניתן איפוא לטעון, כי בנסיבות אלו המבקש איננו רשאי להעלות את הטענה האמורה (השוו: סעיף 28 לחוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג-1973, שניתן להחילו על העניין מכוח סעיף 61(ב) לחוק האמור. עיינו: בש"פ 2353/09 אריה נ' מדינת ישראל (02.03.2010)).

14. נוכח כל האמור לעיל - הבקשה נדחית.

ניתנה היום, ט' בחשון התשע"ה (2.11.2014).

שׁוֹפֵט
